

Andrzej Rys

**PIÓROPUSZNIK STRUSI (MATTEUCIA STRUTHIOPTERIS)
I PLISZKA GÓRSKA (MOTACILLA CINERA)
W GMINACH JASIEŃ I TUPLICE (WOJ. ZIELONOGÓRSKIE)
Matteucia struthiopteris and (*Motacilla cinerea*)
in Jasień and Tuplice communities (SW Poland)**

W dniach 15.05—21.05.93 prowadząc obserwacje do Polskiego Atlasu Ornitologicznego natrafiłem na pióropusznika strusiego *Matteucia struthiopteris*, występującego bardzo obficie na dwóch stanowiskach. Stanowisko pierwsze nad rzeczką Lubicą w gm. Jasień zajmuje odcinek około 8 kilometrów od miejscowości Jasień (w samym Jasieniu pióropusznik strusi rośnie w ogródkach przydomowych), dokładniej od wiaduktu kolejowego w górę rzeczki przy m. Jasień do wiaduktu drogowego przed Lipskiem Żarskim. Drugie stanowisko znajduje się przy strudze Rzeczycza 1 km na NE od miejscowości Grężawa do miejscowości Nowa Rola w gminie Tuplice na odcinku 3 kilometrów.

Na obydwu stanowiskach pióropusznik strusi rośnie wzdłuż czystych wartkich rzek płynących w niezmiennych przez człowieka korytach (z wyjątkiem Lubicy, gdzie są trzy sztuczne stopnie wodne i tylko przed tymi stopniami na odcinku 100—200 metrów rzeczka ma zmieniony charakter). Pióropusznik strusi na jednym i drugim stanowisku rośnie płatami o wielkości od 2—3 metrów kwadratowych do 10 arów. Płaty te miejscami łączą się a czasami między płatami są większe lub mniejsze przerwy, nie przekraczające jednak nigdy 200 metrów. Paproć występuje od linii brzegowej do 20 metrów w głąb lasu, tworząc na ogół gęste kobierce sięgające wysokość około 1,2 metra. Teren na którym rośnie, stanowi naturalne obniżenie szerokości od 10 do 30 metrów. Czasami są to strome skarpy do 10 metrów wysokości, porośnięte smugami lasu dębowo-grabowo-lipowego w wieku 100—140 lat lub olszą czarną w wieku 40—80 lat, fragmentami — sztuczną świerczyną i nasadzeniami topoli czarnej. Las poza tymi naturalnymi fragmentami to typowe sztuczne monokultury sosnowe rosnące na siedlisku boru mieszanego

świeżego lub boru świeżego. Zarówno nad Lubicą jak i Rzeczycą stwierdziłem wycięcie naturalnych fragmentów drzewostanów dębowych zrębami zupełnymi (były to zręby z 1992 i 1993 roku) do samej linii brzegowej rzeczek. W tych miejscach gdzie były zręby zupełne pióropusznik strusi słabiej rośnie i wyraźnie widać, że zamiera. W miejsce wyciętych grądów czy ubogich okrajkowych łęgów posadzono sosnę, dąb, dąb czerwony, świerk i czeremchę amerykańską.

Było to dla mnie szokujące, że miejscowi leśnicy wycinają zrębami zupełnymi drzewostany, w których rośnie pióropusznik strusi, wymagający dla swojego istnienia specyficznego mikroklimatu (ocienienie, zwiększona wilgotność powietrza) i jest przecież gatunkiem prawnie chronionym.

Prawdopodobnie pióropusznik strusi rośnie również na innych odcinkach wyżej wymienionych cieków wodnych, ale niestety czas i cel moich obserwacji nie pozwolił mi na dokładniejsze spenetrowanie pozostałych fragmentów rzeczek Lubicy i Rzeczycy oraz ich dopływów.

Aktualny wykaz stanowisk pióropusznika strusiego sporządzony przez prof. Adama Zająca z Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie na podstawie danych zawartych w dawnej i obecnej literaturze podaje z terenu województwa zielonogórskiego następujące stanowiska:

1. Szczepanów gm. Iława Żagańska
2. Czerna gm. Iława Żagańska
3. Niwica gm. Trzebiel
4. Gryżyna gm. Bytnica

W województwie zielonogórskim nie ma aktualnie rezerwatu przyrody, który chroniłby pióropusznika strusiego.

Dodatkową ciekawostką przyrodniczą rzeki Lubicy jest pliszka górska *Motacilla cinerea*, która występuje na tej rzece w wyjątkowo wysokim zagęszczeniu. Na odcinku 8 kilometrów stwierdziłem 13 terytorialnych samców, w tym w dwóch przypadkach młode podloty oraz 3 silnie zaniepokojone samice. Ta ilość pliszki górskiej przy założeniu, że terytorialne samce sta-

nowiły pary lęgowe, na odcinku Lubicy od Jasienia do Lipska Żarskiego, daje zagęszczenie 1,5 pary na 1 kilometr rzeki. Dla porównania A. Dyrz et al. (1991) podaje najwyższe zagęszczenie w Górach Kaczawskich, gdzie na 1 kilometr strumienia lub rzeczki przypadało 1,5 pary, a maksymalnie stwierdzono 8 par na 4 kilometrowym odcinku potoku.

W związku z tak obfitym występowaniem pióropusznika strusiego nad rzeką Lubicą i Rzeczą oraz jednoczesnym wysokim zagęszczeniem pliszki górskiej nad Lubicą, należałoby opisywane wyżej stanowiska objąć prawną ochroną w formie rezerwatowej. Ta forma ochrony pozwoliłaby na wstrzymanie prowadzenia gospodarki zrębowej wzdłuż tych potoków i zachowanie pióropusznika strusiego.

L I T E R A T U R A

DYRZ R., GRABIŃSKI W., STAWARCZYK J., WITKOWSKI J. 1991.
Ptaki Śląska. Wrocław.